

SAMOUUPRAVA

Uradno glasilo deželnega odbora vojvodine Kranjske.

Izdajatelj in lastnik: Deželni odbor kranjski.

Izhaja vsakega 15. dne meseca, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone.

Dopise je pošiljati uredništvu „Samouprave“ v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan.

Posamezna številka 60 vinarjev.

Naročnino in oglase sprejema upravništvo „Samouprave“ v Ljubljani.

Cena oglasom v „Samoupravi“.
1/2 str. 160 K, 1/4 str. 80 K, 1/8 str. 50 K
za celo leto.

Čujmo cesarjevo željo!

Njega Veličanstvo cesar Karel je poslal posebnega odposlanca v Ljubljano, ki je tolmačil cesarjevo željo, naj se stori vse, da se sedaj ustanove za naše hrabre vojake „Vojaški domovi“ tudi v zaledju, v garnizijskih mestih. Izrazil je željo, da bi se darovi, ki jih je prebivalstvo namenilo za spomenike za rešitev cesarja iz soških valov, darovali v ta namen.

Zahvalni dar avstrijskih narodov za rešitev cesarjevo naj postane darilo ljudstva svojim, domovini služočim sinovom, ki naj hkrati priča o zvestobi do cesarske hiše, o hvaležnosti za junaštvo armade ter za proslavo naših polkov.

Naš cesar, ki je sam vzgled najlepših vojaških kreposti in ki dobro ve, kaj potrebujejo njegovi vrlji vojaki, nam je pokazal pot z velikim darom in s svojo željo. Temu vzgledu hočemo slediti ter vsak po svojih močeh sodelovati, da se vresniči ta velika, v resnici cesarska misel — ustanovitev vojaških domov v zaledju. Naš odbor bo imena vseh onih, ki bodo pri tem

delu sodelovali in pripomogli k njegovi izvršitvi, spoštljivo predložil v znanje Njegovemu Veličanstvu.

Nedavno se je — od nas vseh oboževani cesarski rodbini rodil princ. Vsa Avstrija se veseli, mi pa dajmo svojemu veselju vidnega duška. Darovi, ki jih darujemo za „Vojaške domove“, za to srčno željo cesarske dvojice, naj bodo vidni znak veselja prebivalstva dežele Kranjske, njenih mest, trgov in vasi in naših iskrenih čestitk ob rojstvu najmlajšega Habsburžana. Ta dar dežele Kranjske, strnjen z zahvalnim darom za rešitev cesarja, bodi sijajni dokaz zvestobe naše dežele do habsburškega prestola, obenem pa tudi dokaz, da ljubimo sinove domovine, ki so v vojski in da jim hočemo pomagati.

Darovi se pošiljajo na naslov: Deželna blagajna v Ljubljani „Za vojaške domove“.

Živel cesar, živila domovina!

Odbor za vojaške domove v Ljubljani.

Promet z žitom in z mlinskimi izdelki ob času vojne.

Kakor je splošno znano, naše dežele že v mirnih časih niso pridelale toliko krušnega žita, kolikor smo ga potrebovali za preživljanje. — Že v mirnih časih smo uvažali žito iz inozemstva. Razmere so se vsled slabih letin, ki smo jih imeli tik pred svetovno vojno, še poslabšale. Po izbruhu svetovne vojne so postale težave seve še večje. — Uvažanje žita iz inozemstva je prenehalo, produkcija v lastnih deželah se je zmanj-

šala. Kmetovalci so zamenjali plug z orožjem, delavci so odrinili na bojišče in na kmetiji so ostali samo starci, žene in otroci. Obdelovanje polja se ni več vršilo tako intenzivno, kakor v mirnih časih; povsodi se je poznalo, da manjka krepih moških rok. — Že začetkom leta 1915., toraj komaj pol leta po izbruhu vojne, je postalo pomanjkanje krušnega žita tako občutno, da je bilo treba misliti, kako se naj prehranje-

vanje ljudi do prihodnje žetve zagotovi. Treba je bilo izslediti in pritegniti vse razpoložne zaloge žita, določiti porabne količine in utesniti porabljanje žita.

1.

Prve vladne odredbe, ki so bile izdane v namen, da se uravna promet z žitom in z mlinskimi izdelki, smo dobili takoj v začetku leta 1915. — S cesarskim ukazom z dne 21. februarja 1915. l. drž. zak. št. 41 so bili izdani prvi tozadevni predpisi. — Najvažnejša določila tega cesarskega ukaza so naslednja: Vse zaloge žita in mlinskih izdelkov, kar jih je bilo dne 24. februarja 1915. l. so dejane pod zaporo. — Zapora je imela učinek, da se žita in mlinskih izdelkov ni smelo brez oblastvenega dovoljenja v industrijalne namene podelovati, porabljati, pokladati in prodajati. — Hkrati z zaporo se je odredilo popisovanje zalog žita in mlinskih izdelkov. S popisovanjem naj bi se na zanesljiv način ugotovilo, koliko žita in mlinskih izdelkov je do prihodnje žetve za prehranjevanje ljudi na razpolago. — Popisovanje se je vršilo pri kmetovalcih in trgovcih, pa tudi pri vseh porabnikih, ki so imeli kaj žita ali mlinskih izdelkov v zalogi. — Do splošne uravnave porabljanja, ki naj bi se ukrenila na podlagi popisovanja zalog, se je lastnikom zalog dovolilo, da smejo kljub zapori brez oblastvenega dovoljenja od svojih zalog porabiti množine, ki ne presegajo za eno osebo 7·2 kg mlinskih izdelkov ali 9 kg žita na mesec. — Pekom in slaščičarjem se je dovolilo podelovanje moke, trgovci so smeli prodajati moko svojim odjemalcem v okolišju političnega oblastva I. stopnje. — Da se priskrbe razpoložne zaloge konsumentom za primerno ceno, se je nadalje določilo, da se smejo razpoložne zaloge, ako treba, razlastiti. — Predno se razlaste zaloge, se mora dati lastnikom prilika, da svoje zaloge prostovoljno za oblastveno določeno ceno prodajo. — Ako se lastnik brani prodati zalogo za določeno ceno, mora politično okrajno oblastvo zaloge razlastiti in določiti za 10% nižjo ceno kot je oblastveno določena cena.

Istočasno, ko so bile izdane spredaj omenjene odredbe, se je ustanovil poseben zavod, ki je dobil nalogo, kupiti in prevzeti razpoložne zaloge žita in mlinskih izdelkov ter jih porazdeliti po navodilih političnih oblastev. Ta zavod je zavod za promet z žitom ob času vojne. Žitni zavod ni zasebno podjetje temveč je državni zavod, ki upravlja svoje posle pod neposrednim nadzorstvom vlade.

2.

Spredaj omenjene odredbe so za prvi čas zadoštvale, to tembolj, ker smo tačas še uvažali precej žita iz takrat še nevtralne Rumunije. — Ko pa ste se tudi Italija in Rumunija pridružile našim sovražnikom

in je bil obroč, ki so nas ž njim obdale ententne države, sklenjen in je bil s tem vsak uvoz onemogočen, je bilo treba novih ukrepov, da se zagotovi preskrba prebivalstva z žitom in kruhom. — Vsled pomanjkanja gnojil in delavcev je produkcija v lastnih deželah neprestano padala; vsem tem neprilikam so se pridružile še neugodne vremenske razmere, tako da je krušno vprašanje postajalo od dne do dne bolj grozeče. Le z najstrožjimi odredbami so se mogle zagotoviti vse razpoložne zaloge žita. — Pod pritiskom razmer se je morala država odločiti, da prevzame vse gospodarstvo z žitom in z mlinskimi izdelki v svoje roke. — Od zapore zalog žita in mlinskih izdelkov, kakor jo je ukrenil cesarski ukaz z dne 21. februarja 1915. l. drž. zak. št. 41 smo prešli do zasege žita. Že s cesarskim ukazom z dne 21. junija 1915. l. drž. zak. št. 167 je bilo izrečeno, da je vsa letina žita v pridržavi zasežena. — Ves pridelek je zasežen v pridržavi in kmetovalec ne more več ž njim prosto razpolagati. — Država je lastnica vsega pridelanega žita, ona sama je upravičena razpolagati ž njim in določiti, kako se sme žito porabljati. — Hkrati z zaseženjem letine so se izdala tudi podrobna določila o porabljanju žita in mlinskih izdelkov, to se pravi, določilo se je, koliko se sme porabiti žita za prehranjevanje ljudi in za pokladanje živini. Čim manj je bilo razpoložnih zalog, tembolj se je moralo utesniti porabljanje. — Sistem državnega gospodarstva z žitom in z mlinskimi izdelki se je moral, z ozirom na vedno težavnejše prehranjevalne razmere, vedno strožje izvajati. — Danes je ta sistem državnega gospodarstva do skrajne meje izveden. — Lastnik žita danes ni več kmetovalec, ki ga je na svoji zemlji pridelal, temveč država. — Edino le država je danes upravičena razpolagati z žitom.

3.

Promet z žitom in z mlinskimi izdelki uravnava sedaj ministrski ukaz z dne 26. majnika 1917. l. drž. zak. št. 235. Razun prometa z žitom in z mlinskimi izdelki uravnava ta ukaz tudi promet s sočivjem.

Po navedenem ukazu je vse žito in sočivje od časa, ko se loči od žitnega polja, zaseženo v pridržavi. — Za žito v smislu tega dokaza velja: pšenica, pira, rž, napolica, ječmen, ajda, oves, proso, koruza vsake vrste (tudi koruzni storži), nadalje mešanica vsake vrste in zadnje žito. — Od zasege je izvzeta le koruza, ki se porabi za zeleno prikuho.

Zasega ima učinek, da se zasežene reči ne smejo niti podelovati, porabljati, pokladati, niti prostovoljno niti prisilno otujevati, ako se ne ukrene s posebnimi ukazi drugače. — Kljub zasegi smejo kmetovalci:

1. za preživljanje pripadnikov svojega gospodarstva porabljati zaseženo žito lastnega pridelka v tisti množini, ki se določi za porabljanje.

Pripadnikom gospodarstva se prištevajo tudi preužitkarji ter vsi delavci in nameščenci, ki jim gre prosta hrana, mlinski izdelki ali krušno žito za preužitek oziroma za mezdo. Kmetovalec sme torej lastno pridelano žito v določeni izmeri porabljati ne le zase in za svojo družino, temveč tudi za vse delavce, ki jim mora dati prosto hrano ali žito oziroma moko za mezdo. Omenjena ugodnost ne velja le za stalne delavce in posle, temveč tudi za delavce, ki se začasno najamejo n. pr. za časa spomladanskega dela ali za časa košnje in žetve.

Porabna množina, to je tista množina, ki se sme za eno osebo porabiti, znaša po ukazu urada za prehranjevanje ljudi z dne 16. januarja 1918. l., drž. zak. št. 16 za težake, t. j. za kmetijske delavce, ki telesno težko delajo: 300 gramov žita na dan, za vse druge osebe: 235 gramov žita na dan;

2. porabljati tiste množine žita, ki jih potrebujejo za selev. — Izmera žita, ki se sme porabiti za setev, določi okrajno glavarstvo;

3. pokladati živini tiste množine žita, ki se določijo s posebnimi predpisi.

Kaj in koliko žita se sme pokladati živini določata ukaz urada za prehranjevanje ljudi z dne 26. julija 1917. l. drž. zak. št. 309 in izvršilni ukaz deželne vlade kranjske z dne 2. novembra 1917. l. dež. zak. št. 55.

4.

Vse žito, kar ga kmetovalec ne sme porabiti za preživljenje svoje družine in delavcev ter za pokladanje živini in za seme, mora prodati zavodu za promet z žitom za določeno prevzemno ceno. — Žitni zavod je dolžen, to žito za določeno ceno prevzeti.

Natančnejša določila, kako se prevzema žito, izda za vsako deželo politično deželno oblastvo. — Prevzemanje žita se more začeti še-le, ko je žito izmlačeno. — Zato morajo politična oblastva najprvo skrbeti, da se mlačva kakor hitro mogoče začne in konča. Organizacija mlačve je prvo delo, ki ga morajo politična oblastva započeti, ko je žetev končana. Vsako politično okrajno oblastvo mora za svoj okraj sestaviti načrt, ki se naj po njem izvrši mlačva. — Načrt vsebuje natančna določila, kdaj se mora mlačva začeti in do kdaj mora biti končana. — Ako kmetovalec do določenega roka ne opravi sam mlačve, zaukaže okrajno politično oblastvo prisilno mlačvo. — V tem primeru da oblastvo žito izmlatiti na posestnikove stroške in njegovo nevarnost. — Ko je mlačva končana, se prične pobiranje žita. — Predno se prične pobiranje, se mora ugotoviti, koliko mora vsak kmetovalec oddati. — Oddati mora kmetovalec vse žito, kar ga po spredaj omenjenih predpisih ne sme zase porabiti. Ugotovitev presežka, ki ga mora kmetovalec oddati, je ne le važna temveč tudi zelo težavna stvar. — Presežki se ugotove

lahko na več načinov. — Zgodi se to lahko s cenitvijo letine ali pa s popisovanjem zalog od hiše do hiše. — Za podlago pri cenitvi letine služijo popisovanje posejanih ploskev, cenitev stoječega žita in pa poskušne mlačve. — S popisovanjem posejanih ploskev naj se dožene, koliko zemlje je obdelane in s kakšnim žitom so polja posejana. — Popisovanje se vrši individualno, t. s. pravi: za vsakega posestnika posebej. — Na Kranjskem smo imeli že v preteklem letu tako popisovanje posejanih ploskev; popisovanje se bo vršilo tudi letos. — Popisovanje se vrši v poletnih mesecih pred žetvijo. — S popisovanjem se ugotovi, koliko je polja obdelanega in s kakšnim žitom je polje posejano. — To popisovanje pa še nikakor ne zadostuje, če hočemo ugotoviti faktični pridelek. — Letina zavisi od raznih važnih činiteljev. Merodajno za letino je, da je polje dobro pognojeno, temeljito preorano, da je seme kalilo in da je vreme ugodno. — Za ugotovitev letine je sicer popisovanje posejanih ploskev jako važna podlaga in dober pripomoček; vendar popisovanje samo še ne zadostuje. — Popisovanje se mora še spopolniti s cenitvijo letine, za katero je zopet poskušna mlačva najboljša podlaga. — S poskušno mlačvo, ki se mora seveda za vsako žitno vrsto posebej opraviti, se s precejšnjo zanesljivostjo ugotovi, koliko žita se je na določeni ploskvi, recimo na enem hektarju, pridelalo. — Ako vemo, koliko ima posestnik obdelanega polja in koliko mu je polje rodilo na določeni ploskvi, potem prav lahko izračunamo, koliko je vse skupaj pridelal žita. — Kadar pa vemo, koliko ima pridelka, lahko brez težave izračunamo, koliko sme zase porabiti (za preživljanje, za seme in za pokladanje) in koliko mu še ostane žita, ki ga mora oddati žitnemu zavodu. — Drugi način ugotovitve presežkov, ki jih mora kmetovalec oddati, je popisovanje zalog žita od hiše do hiše. — Popisovanje zalog se more vršiti seveda še-le, ko je mlačva popolnoma opravljena. — Oba načina ugotovitve letine se smeta tudi lahko združiti. — Najprvo se ceni letina, kakor smo spredaj omenili, potem se pa še popišejo zaloge. — Popisovanje zalo se vrši lahko na dvojni način. — Posestnikom se more zaukazati, da svoje zaloge zglašé pri okrajnem oblastvu v določenem roku. — V tem primeru je vsak posestnik, ki je pridelal žito, dolžen svoje zaloge zglašiti pri oblastvu v tistem roku, ki je bil za to določen. — Posestnik, ki ne zglašé v določenem roku svojih zalog, zapade kazni; zaloge, ki se niso zglašile ali ki so se prikrile, pa zapadejo v prid državi. Zamoščane zaloge se posestniku odvzamejo, in za nje ne dobi nikakega plačila. — Oblastvo sme pa tudi zaukazati popisovanje zalog po posebnih zaupnikih, ki gredo od hiše do hiše, in zaloge na licu mesta popišejo. — Ti od oblastva postavljeni zaupniki imajo pravico pregledati vse prostore, shrambe in skla-

dišča in jim mora lastnik dovoliti vstop v te prostore ter jim tudi sicer dati vsa potrebna pojasnila, ki jih zahtevajo. — Zaloge, ki jih lastnik ob priliki popisovanja prikrije, zamoči ali ki jih popisovanju odtegne, zapadejo vse v prid državi.

Ko je ugotovljena letina in izračunana potrebščina, izda okrajno oblastvo za vsakega posestnika poseben oddajni nalog. V oddajnem nalogu je povedano, koliko se je ugotovilo letine, kako se je izračunala lastna potrebščina posestnika (za preživljanje, seme in za pokladanje) in koliko znaša presežek, ki ga mora posestnik oddati žitnemu zavodu. — V oddajnem nalogu se nadalje predpiše tudi termin, do katerega mora posestnik izročiti presežek zaupniku žitnega zavoda. — Zoper oddajni nalog sicer ni dopustna pritožba, vendar se more posestnik, ako se mu je zgodila krivica, obrniti na deželno politično oblastvo s prošnjo, da odločbo okrajnega oblastva preišče in popravi.

Politično deželno oblastvo more tudi odrediti, da se namesto individualnih oddajnih nalogov, predpišejo občinam ali več posestnikom v določenem ozemlju kontingenti, ki jih naj občani oziroma dotični posestniki oddajo. V tem primeru se naznani občini, oziroma

dotičnim posestnikom, koliko morajo skupno oddati žita. Občina, oziroma dotični posestniki so dolžni, da to množino v občini, oziroma med seboj nabere in jo v določenem roku oddajo zaupniku žitnega zavoda. — Kadar se predpišejo kontingenti, oblastvo ne izda oddajnih nalogov za vsakega posestnika, temveč prepusti občinam, oziroma posestnikom, da določijo, koliko naj vsak posestnik odda iz svoje zaloge na račun predpisanega kontingenta.

Vsak posestnik mora za oddajo določeno množino žita v določenem roku oddati zaupniku žitnega zavoda. — Za žito, ki ga odda v določenem roku, se plača posestniku predpisana prevzemna cena. — Ako posestnik ne izroči žita v določenem roku, zaukaže okrajno politično oblastvo, da se prisilno odvzame. — Ako se zaloge prisilno odvzamejo, ker se niso pravočasno izročile, se odbije 20% od prevzemne cene. — Vrhutega se morajo posestniku naložiti stroški prisilnega odvzeta. — Cena se plača v gotovini, kadar se odvzame blago. — Ako žitni zavod ne odvzame takoj blaga, ko se je sklenil kup, mora dati ob sklepu kupa plačilo na račun do višine 50% kupnine in ostanek izplačati, ko prevzame blago.

(Konec prihodnjič.)

Ruski ujetniki.

V 2. številki lanske „Občinske Uprave“ je bil objavljen članek o porabi vojnih ujetnikov za kmetijska dela. Tozadavne določbe so v obče še v veljavi, le glede ruskih vojnih ujetnikov so se z ozirom na spremenjeno razmerje Rusije do naše monarhije bistveno spremenile. V nastopnem podajemo izvleček iz določb o porabi vojnih ujetnikov iz Rusije, Ukrajine, Finske in od Avstro-Ogrske in Nemčije zasedenih delov ruske države za čas od 1. majnika 1918 do odhoda ujetnikov.

1. Pravilo. Po sklepu miru z Rusijo in Ukraino niso ujetniki še popolnoma prosti. Njih odhod je pridržan posebnemu dogovoru, kajti v vseh državah je gospodarsko vprašanje nujno.

2. Omejenost prostosti. Značaj ruskega ujetnika kot vojaka zahteva, kakor pri naših vojakih, omejeno prostost. Ujetniki, kateri se po predpisih ne ravnavajo, si sami sebi škodujejo. Uvrstili se bodo v vojaško organizirane, strogo držane oddelke in se bo tudi skrbelo, da pridejo kot zadnji nazaj v svojo domovino.

3. Dolžnost dela. Ljudstvo in država stojijo pod vtisom vojske. Za lenuhe in potepače pri nas ni kruha. Oni, ki dela sme tudi hrano zahtevati. Ujetniki, kateri delo zanemarjajo, se motijo, ako mislijo, da bodo

drugi za njihovo preskrbovanje skrbeli. Akoravno so naši ujetniki v Rusiji dozdevno prosti, so vseeno trepeti izgnanci, kateri pod nebrojnimi težkočami iščejo svojo domovino.

4. Pogoji za delodajalce. Delodajalci, kateri nočejo ujetnikov pod novimi pogoji obdržati, morajo to deželni delavski izkazovalnici javiti.

5. Prehranjevanje. Vojni ujetniki morajo dobivati tako hrano, kakor domači poljski delavci, na vsak način pa mora biti hrana zadostna in zdrava. Nasprotno vojni ujetnik ne more zahtevati živila v obilju, če je ljudstvo podvrženo omejitvam.

6. Obleka. Vojaška uprava je primorana obdržati obleke in obuvale v prvi vrsti za vojsko, v drugi za naše iz Rusije dohajajoče ujetnike. Zato si mora delodajalec sam pomagati. Ako ruski ujetnik dano mu delo z zadovoljnostjo izvršuje in obleko od gospodarja dobi, se mu le-ta ne sme z nikakim namazom barve pokvariti. Gospodar nima pravice ujetniku dano obleko pri odpotovanju tega v svojo domovino odvzeti, ako je vojaška obleka ujetnikova raztrgana in nedostojna.

7. Nagrada. Ruski ujetnik dobi hrano in stanovanje od gospodarja, slednji mu mora izplačati minimalno delavsko doklado v znesku 1 krone na dan za kmetijska dela in 2 kroni za vsa druga dela.

8. Predpis glede dela in prostih dni. Za ujetnike veljajo isti predpisi in iste pogodbe glede dela in prostih dni kakor za delavce enake kategorije v istem kraju.

9. Razširjenje prostosti za ujetnike. Ujetnik je v prvi vrsti vojak; s tem je rečeno, da ne sme po 9. uri zvečer zapustiti svojega stanovanja, katero je takorekoč njegova vojašnica. Dela za svojega gospodarja sme tudi po tem času izvrševati. Brez spremstva je vožnja na železnici ujetniku prepovedana. Udeležba demonstracij in obhodov je kakor obiskovanje plesnih zabav tudi prepovedano. Obisk gledališča in kinematografa je le v spremstvu dovoljeno. Ujetnik sme gostilne po dokončanem delu, vendar ne po 9. uri zvečer obiskati. Ujetniki, ki se z ženskami potepajo, se odpošljejo v tabor.

10. Ubeg. Ubeg ujetnikov je kakor predpisano naznaniti. Ujetniki, kateri samovoljno svoje mesto zapuste in kažejo upornost proti delodajalcu in če se po 15. marcu 1918 kaznujejo, odpotujejo zadnji v svojo domovino. Ako beg ujetnikov zakrivi delodajalec, mu zapade kavcija in se odvzamejo gospodarju tudi drugi ujetniki. Ujetniki se motijo, ako mislijo, da pridejo iz tabora hitreje domov.

11. Menjava delodajalca. Ujetniku je spre-

mema delodajalca tudi v soglasju z gospodarjem prepovedana. Izpremembe ujetniških delavskih krajev odredijo samo za to poklicane oblasti.

12. Splošno ravnanje. Zloraba ujetnikov od strani delodajalca ali njegovih organov se kaznuje po predpisih.

13. Zdravniško postopanje. Zdravniško ravnanje z ujetniki ostane isto kakor do sedaj.

14. Prošnje ujetnikov glede ženitve, ostanka v Avstriji itd. Ujetnik, kateri hoče ostati v Avstriji, ima tozadevno prošnjo vložiti. Siloma se ne bo ukrenila odstranitev ujetnika, ki hoče ostati v Avstriji. Ako ostane ujetnik v Avstriji, se pod nobenim pogojem ne more pozvati v vojaško službo, kajti dovoljenje, da se ujetnik obdrži v Avstriji, še ni pridobitev avstrijskega državljanstva. Prošnje ujetnikov radi ženitve, pridobitve lastnim itd. se sedaj še ne uredijo. Te prošnje se tudi vložijo običajnim putem. Ujetnik, kateri se hoče ženiti, ostane tu do preskrbitve tozadevnih dokumentov.

15. Glede prostosti. Razširjena prostost se odtegne ujetnikom, kateri so se je nevredni izkazali.

16. Disciplina. Za ujetnike, ki prestopijo disciplino in vojaški red, veljajo isti prepisi kakor doslej.

Vprašanja in odgovori.

10. Gosp. A. V. v L.

Vprašanje:

Prosimo pojasnila v naslednji zadevi:

1. Naše županstvo je razglasilo, da so vse seje gospodarskega (aprovizačnega) odseka tajne;

2. Načelnik odseka trdi, da ima povsem proste roke ter da sme on sam razdeljevati moko, komur in kolikor hoče;

3. Načelnik ne vabi k sejam članov, ki jih je imenoval občinski odbor in ki so zahtevali čiste račune, oziroma načelnik je te člane kar na lastno pest odstavil.

Odgovor:

1. Razprave gospodarskih (aprovizačnih) svetov in odsekov so namenjene za javnost. — Občinstvo naj se pouči iz razprav gospodarskih svetov o stanju aprovizacije, o načinu razdeljevanja živil, o množinah živil, ki se naj razdele in o količinah, ki naj se posameznim porabnikom odkažejo. Občinstvo ima pravico, da se informira o vseh teh vprašanjih, zato je tudi temeljna zahteva, da naj so vse razprave gospodarskih svetov javnosti pristopne. Županstvo nima pravice splošno odrediti tajnost sej gospodarskih svetov, oziroma prepovedati, da se občani ne smejo udeleževati sej gospodarskih svetov. V posameznih primerih sme

sicer načelnik sveta proglasiti tajnost razprav, ako ima zato tehtne vzroke, vendar mora tudi v teh primerih proglasiti v tajni seji storjene sklepe.

2. Načelnik se mora ravnati po obstoječih predpisih in po navodilih, ki jih dobi od okrajnega glavarstva. Pravico, dobivati mlinske izdelke, imajo samo tisti občani, ki nimajo lastnih zalog, to so vsi nepreskrbljenci. Gospodarski svet sme odkazovati mlinske izdelke le nepreskrbljencem, tem pa povsem enakomerno, ako ne dobi drugih navodil od okrajnega glavarstva.

3. Polovico članov gospodarskega sveta imenuje okrajno glavarstvo, drugo polovico občinski odbor. Od občinskega odbora imenovane člane mora okrajno glavarstvo potrditi. Odstaviti sme člane le tisti, ki jih je imenoval, toraj okrajno glavarstvo, oziroma občinski odbor. Od občine imenovane člane sme odstaviti le občinski odbor, dotičnemu sklepu pa mora pritrčiti okrajno glavarstvo. Načelnik gospodarskega sveta potemtakem ne sme na lastno pest odstaviti članov, ki jih je imenoval občinski odbor.

K sejam mora vabiti vse člane dotlej, dokler jih ni kompetentno mesto odstavilo oziroma zamenjalo z drugimi.

Nadzorno oblastvo nad gospodarskimi sveti je okrajno glavarstvo. Zato Vam svetujemo, da se obrnete do svojega okrajnega glavarstva, da napravi red v spredaj omenjenem smislu.

11. Županstvo občine G. P.

Vprašanje:

Županstvo je prejelo sledečo ponudbo logarskega urada grajščine kneza Auersperga v Soteski:

„Občinskemu odboru v Gor. Polju predlagamo prošnjo, da nam občinski odbor podaljša lovsko pravico brez licitacije na 10 let. Zakupnino zvišamo na 200 K (dosedaj je 110 K) in jo plačamo takoj za 10 let naprej i. t. d.“

Vsled tega prosi županstvo pojasnila na sledeča vprašanja:

Ali se priporoča sprejeti tako ponudbo? Ali se ni bati kake neprilike za občino, če bi le-ta po preteku tega časa zahtevala večjo zakupnino, da bi si zakupnik hotel lastiti kake pravice?

Odgovor:

Po našem mnenju se v sedanjem času nikakor ne priporoča, sprejeti ponudbo za podaljšanje lovske zakupne dobe, osobito pa ne za 10 let.

Novi lovski zakon je že sankcioniran, a še ni razglašen; najbolje je tedaj počakati novega zakona, predno se store dalekosežni ukrepi.

Sploh je pa lovska zakupna pogodba popolnoma zasebnopravnega značaja in bi mogla občina nastopiti pot zasebne pravde proti zakupniku, ako bi se le-ta pregrešil zoper določbe pogodbe.

12. Gosp. J. L. v Ž.

Vprašanje:

Od leta 1906 sem občinski tajnik. Leta 1908 sem pristopil k pokojninskemu zavarovanju za privatne nameščence v Trstu. Leta 1913 sem dokupil 10¹/₂ let

iz svoje prejšnje gozdarske službe. Sem v III. plačilnem razredu. Oči so mi popolnoma opešale, na levem očesu sem izgubil vid, tako, da morem vršiti službo le s skrajnim naporom. Star sem 52 let. Prosim za pojasnilo, kako bi mogel izposlovati pokojninsko rento in koliko bi mi pripadlo rente z ozirom na 19 službenih let in III. plačilni razred.

Odgovor:

Pravico do rente za onemoglost ima zavarovanec brez ozira na starost v slučaju pridobitne nesposobnosti (onemoglosti). Za nesposobnega, prislužiti kaj, (onemoglega) je smatrati tistega, ki zaradi kake telesne ali duševne hibe ne more dalje izvrševati dosedanjih dolžnosti svojega poklica. Vse pravice proti pokojninskemu zavodu je zglasiti pri pristojnem deželnem uradu pokojninskega zavoda ter je predložiti potrebne dokaze. Onemoglost, ki se trdi, je treba dokazati z zdravniškim spričevalom. Deželni urad ima pravico ukreniti preiskavo po zdravniku, ki ga določi urad, ter poizvedeti vse, kar je potrebno, da se dožene stvarni položaj. Tako službodajalec kakor tudi službojemalec sta dolžna dati potrebna pojasnila. Stroške zdravniškega spričevala, ki ga mora doprinesiti zahtevajoča oseba, mora v primernem znesku povrniti deželni urad, ako se zahteva pripozna. Pravica do dovolitve rente za onemoglost, ki jo je odklonila rentna komisija, oziroma načelstvo pokojninskega zavoda, se more pred potekom enega leta vnovič zglasiti le, če se nazadnje dognana zdravstveno stanje bistveno izpremeni.

Renta za onemoglost sestoji iz osnovnega zneska in iz stopnjevalnega zneska. Osnovni znesek znaša za III. plačilni razred 360 K na leto. Letni stopnjevalni znesek pride v poštev šele po dovršenem 120. prispevnem mesecu in se odmerja z eno osminko premij, ki so postale plačne v prispevnem času, ki sledi 120. prispevnemu mesecu.

Iz deželnega odbora.

Vojaški domovi.

V spomin rešitve Njegovega Veličanstva cesarja Karola I. iz smrtne nevarnosti je naklonila dežela Kranjska za vojaške domove v kranjskih garnizijskih mestih 20.000 K.

Kranjske ustanove za c. in kr. mornariško akademijo.

Na c. in kr. mornariški akademiji je oddati v šolskem letu 1918/1919 štiri od dežele Kranjske ustanovljene, po velikem admiralu Antonu Hausu imenovane ustanove za sinove neimovitih slojev prebivalstva kranjske dežele.

Splošni pogoji za sprejem v prvi letnik ces. in kr. mornariške akademije so:

1. Domovinstvo na Kranjskem.
2. Telesna sposobnost za mornariško vzgojo in bodočo vojno službo na morju; to sposobnost je dokazati po „Predpisu za zdravniško preiskavo pomorskih aspirantov in prosilcev za sprejem kot gojenca c. in kr. mornariške akademije“, izdanem z mornariškim pravilnikom v XXII. komadu leta 1902 (za poveljstva in zavode c. in kr. vojske januarja l. 1903).
3. Zadovoljivo нравno vedenje.
4. Izpolnjeno štirinajsto in neprekoračeno šestnajsto leto starosti.

5. Z najmanj zadovoljivim (dobrim) uspehom dovršeno dosedanje šolanje in sicer: štiri nižji razredi kake javne tuzemske srednje šole ali ravno toliko letnikov kake vojaške nižje realke z nadaljnim pogojem, da je prosilec dobil v matematiki najmanj red „dobro“.

Prošnje za eno gori omenjenih ustanov v svrhu sprejema v c. in kr. mornariško akademijo je poslati deželnemu odboru vojvodine Kranjske in to najkasneje do 1. julija t. l.

Pozneje došle prošnje se ne bodo upoštevale.

Izključujejo se prosilci, ki imajo v prvi vrsti pravico kakega eraričnega mesta.

Prošnji je priložiti:

1. Krstni list;
2. domovinski list (mladeničev);
3. izpričevalo vojaškega zdravnika;
4. izpričevalo o cepljenju koz, če cepljenje ni potrjeno v zdravniškem spričevalu;
5. vsa spričevala srednje šole in sicer tudi zadnje spričevalo od I. semestra;

6. spričevalo o premoženju, potrjeno od pristojnega županstva in župnega urada in ravno tako npravstveno spričevalo.

Prošnje je kolkovati s kolkom 2 K, vsako prilogo pa s kolkom 50 h, če ni že itak kolkovana.

Prošnje smejo vložiti samo starši (oče, ali če njega ni, mati ali varuh).

Hroščevo leto.

Ker je letošnje leto hroščevo leto in je treba hrošče kar najvspešneje pokončevati, je izdal deželni odbor vsem županstvom na Kranjskem sledečo okrožnico z dne 17. aprila 1918, št. 4633:

„Letošnje leto je zopet hroščevo leto. Ker nam dela ta škodljivec neizmerno škodo posebno pozneje, ko živi kot črv v zemlji in nam izpodjeda par let korenine in uničuje na ta način naše poljske in travniške pridelke, je naša dolžnost, da ga z vsemi močmi preganjamo in zatiramo. Ta boj se mora izvesti po vseh naših občinah, po celi deželi. Danes je splošno pokončavanje tega hrošča tem nujneje, ker nam naši pridelki že sami na sebi pešajo vsled razmer, ki so nastale po vojni, tako da ne smemo na noben način trpeti, da bi nam še ta sovražnik prizadeval škodo.

Vsa županstva so poklicana, da zberó in porabijo vse sile za pokončevanje tega škodljivca. Vsak posestnik je dolžan, da pomaga po svojih močeh. Šolski otroci naj se lotijo z so vnemo uničevanja letošnjih hroščev in naj pod vodstvom in po navodilih učiteljstva preganjajo tega najbolj požrešnega škodljivca, da se na ta način zatara tudi mnogoštevilna njegova zalega.

S tem delom je začeti takoj od pričetka letanja in ga je vzdržno nadaljevati notri do konca. Hrošči naj se otesajo z drevja vsak dan ob zgodnjih jutranjih urah, dokler je hladno. Šolski otroci naj otesajo lege, ki so najbolj izpostavljene za hroščevo pašo, in drevesa, ki so najbolj napadena. Pod drevje naj se razgrnejo po možnosti rjuhe in plahte, da se hrošči lažje spravljajo v pripravljene vreče. Doma naj se stresejo v pripravne posode in poparijo, da jih bo konec.

Posušeni hrošči naj se porabijo za klajo kuram in prašičem, kar je pri današnjem pomanjkanju krmil posebno vpoštevati. Nazadnje jih pa s pridom porabimo tudi za gnoj in za kompost, če ni drugače.

Županstvom se torej naroča, da takoj vse potrebno ukrenejo za pokončevanje letošnjih hroščev, da se na ta način prepreči velika škoda, ki preti že letos in v bodočih letih našim sadežem in našim pridelkom.

Šolskim otrokom naj se dovolijo kraju in razmeram primerne nagrade do 2 K od mernika, h katerim hoče tudi deželni odbor prispevati polovico zneska. Dotične izkaze je po šolskih vodstvih predložiti do 15. junija na deželni odbor.“

Pobiranje nad 20% nih cestnih okrajnih priklad.

Glasom § 24. cestnega zakona z dne 21. februarja 1912, dež. zak. št. 22 iz leta 1913, je za pobiranje cestnih okrajnih priklad nad 20% do všteti 30% neposrednih davkov potreben sklep deželnega zbora.

Ker deželni zbor kranjski ni bil sklican in ker vsled izvanrednih razmer tudi ni misliti, da bo še letošnje leto sklican, je deželni odbor v seji dne 17. aprila 1918 sklenil, da tudi letos provizorno in proti naknadni odobritvi deželnega zbora dovoli pobiranje sledečih priklad k vsem neposrednim davkom razen osebne dohodnine in plačarine v smislu člena II. zakona z dne 24. junija 1898, dež. zak. št. 33, t. j. razen plačarine od službenih prejemkov dvornih, državnih, deželnih in javnih zakladnih uradnikov kakor tudi od službenih prejemkov dušnih pastirjev oziroma kongruie, in sicer:

1.	v cestnem okraju Bled	29%
2.	„ „ „ Cerknica	30%
3.	„ „ „ Črnomelj	30%
4.	„ „ „ Kamnik	25%
5.	„ „ „ Kočevje	30%
6.	„ „ „ Kranj	25%
7.	„ „ „ Krško	30%
8.	„ „ „ Ljubljanska okolica	23%
9.	„ „ „ Logatec	25%
10.	„ „ „ Lož	30%
11.	„ „ „ Metlika	30%
12.	„ „ „ Radeče	30%
13.	„ „ „ Radovljica	30%
14.	„ „ „ Ribnica	30%

15. v cestnem okraju	Škofja Loka	30%
16. " " "	Trebnje	30%
17. " " "	Tržič	25%
18. " " "	Vel. Lašče	30%
19. " " "	Višnja Gora	30%
20. " " "	Vrhnika	30%
21. " " "	Žužemberk	30%

Draginjske podpore za ljudsko- in meščansko-šolsko učiteljstvo.

Poslanska zbornica je sklenila v svoji seji dne 15. marca 1918 zakonski načrt, po katerem se dovoljujejo za leto 1918 draginjske doklade aktivnim in vpo-kojenim učiteljskim osebam na javnih ljudskih in meščanskih šolah kakor tudi vdovam in sirotam po takih učiteljskih osebah, h katerim bi prispevala država 70%, dežela pa 30%.

Temu zakonskemu načrtu še ni pritrnila gosposka zbornica in utegne poteči še precej časa, da zadobi Najvišje potrjenje in se izvrše potrebne poizvedbe, da se dobi podlaga za odmero draginjskih doklad posameznikom. Ker pa je treba bednemu položaju učiteljstva hitre odprave, je stopil deželni odbor v stik s c. kr. deželnim šolskim svetom v tem smislu, da je deželni odbor pripravljen, izplačati že 1. maja 1918 predujeme na račun državnih-deželnih draginjskih doklad v smislu § 9. od poslanske zbornice sklenjenega zakonskega načrta.

Ti predujemi bi bili odmerjeni tako-le:

I. Za aktivno učiteljstvo ljudskih in meščanskih šol:

- za učiteljske substitute in pomožne učitelje ob-
jega spola ter proti nagradi nastavljene učne
osebe po 100 K
- za samske definitivne in provizorične učne
osebe brez ozira na službeno dobo po . 150 "
- za učiteljstvo z rodbinskim stanjem 2 ali
več oseb brez ozira na službeno dobo po 250 "

II. Za vpokojeno učiteljstvo ljudskih in meščanskih šol:

brez ozira na službeno dobo po 100 K

III. Za vdove in sirote po učiteljih ljudskih in meščanskih šol:

- za vdove po 100 K
- za sirote brez starišev po 60 "
- za sirote brez očeta po 40 "
- za miloščino vživajoče osebe po 25 "

Izdal se je tozadevni dopis c. kr. deželnemu šol-
skemu svetu z nujno naprosbo, da nemudoma sporoči
namero deželnega odbora c. kr. ministrstvu za bogo-
častje in uk, izposluje od tega zagotovitev glede vra-
čunanja predujemov v državne-deželne draginjske do-
klade za leto 1918 in zadevo tako pospeši, da bode
deželni odbor v položaju, predujeme izplačati dne
1. maja 1918.

Deželna drevesnica v Mokricah.

Deželni odbor je prodal deželno drevesnico v
Mokricah, ker je njen obrat v sedanjih razmerah do-
cela nemogoč, za kupnino 13.500 K.

Generalmajor Pregelj-volilo za invalide in slepce.

Dne 7. oktobra 1915 v Schärdingu umrli c. in
kr. generalni major Ivan Pregelj je oporočno za-
pustil deželnemu odboru volilo 3000 K za sklad za
slepce in invalide. — Polovica tega volila se je dala
v sklad za deželni zavod za slepe, druga polovica pa
se vodi kot poseben zaklad za invalide.

Salezijanski zavod na Rakovniku.

Vsled svoječasnega okupiranja prostorov Salezi-
janskega zavoda na Rakovniku po vojaštvu so po-
trebna večja adaptacijska dela, da bodo prostori zopet
sposobni za svoj namen. Ker zavod tako obsežnih po-
pravil sam nikakor ne zmore in ker je vojna uprava
v prvi vrsti poklicana, da spravi prostore v poraben
stan, je deželni odbor sklenil, obrniti se na vojno mi-
nistrstvo za odpravo in obenem naprositi c. kr. de-
želno vlado, da tudi s svoje strani stori primerne ko-
rake.

Deželno gledališče.

Gledališkemu konzorciju v Ljubljani je deželni
odbor pod gotovimi pogoji dovolil začasno brezplačno
uporabo deželnega gledališča za gledališke predstave.
— Definitivna uredba dotičnega razmerja pa se je pri-
držala deželnemu zboru odnosno prihodnji deželni
upravi.

Pridelovanje zelenjadi.

Deželni odbor je založil „Kratko navodilo
za pridelovanje zelenjadi s posebnim ozirom na do-
mače razmere in potrebe sedanjega časa“, katero je
pripredil po letaku c. kr. vrtnarske družbe na Dunaju
deželni sadjarski nadzornik Martin Humek. Navo-
dilo se je brezplačno porazdelilo potom c. kr. okrajnih
šolskih svetov vsem šolam na Kranjskem.

Razno.

Županstva in zahvalni dar dežele Kranjske za rešitev cesarja. Za „Vojaški dom“ v Ljubljani so darovala oziroma nabrala naslednja županstva: Budanje na Vipavskem 423 K 47 h, Podraga na Vipavskem 524 K, Trnovo na Notranjskem 200 K, Doberniče 310 K, Vinji vrh 54 K, Cerklje pri Kranju 300 K, Grosuplje 200 K, Šmarjeta 209 K 44 h, Petrova vas 30 K, Sinadol 38 K, Šenčur pri Kranju 283 K, Velike Poljane 50 K, Šmartno pri Litiji 246 K 50 h, Zg. Tuhinj 203 K 20 h, Šent Vid pri Ljubljani 250 K, Križ pri Kamniku 20 K, Križe pri Trziču 301 K 20 h, Jesenice na Gorenjskem 324 K, Jurjevica 50 K, Spodnja Idrija 100 K, Šmartno v Tuhinju 15 K, Cerknica 100 K, Bohinjska Bistrica 200 K, Poljane pri Škofji Loki 120 K, Čekovnik 50 K, Železniki 50 K, Podkraj 50 K, Sv. Ana pri Trziču 35 K, Ajdovec 50 K, Sinji vrh 100 K, Slavina 50 K, Zagradec 70 K, Vremski Britof 70 K, Lože na Vipavskem 67 K 20 h, Mavčiče 40 K, Hrenovice 250 K, Vipava 50 K, Gorenje Polje 129 K 10 h, Moravče 40 K, Kropa 50 K, Pijava gorica 117 K, Višnja gora 20 K, Mlaka 140 K, Rafole 68 K 40 h, Smlednik 30 K. — Čast in hvala vsem, ki so se potrudili z nabiranjem, storili so odlično patriotično in plemenito delo. Izkaz darovalcev bo odbor posebej izdal. Naj bi zgorajšnjim zgledom sledile vse kranjske občine. V častni knjigi, ki bo predložena Njeg. Veličanstvu cesarju, naj ne manjka nobene naše občine!

Odbor za „Vojaški dom“ v Ljubljani.

Nove določbe glede prometa z živino. C. kr. deželna vlada kranjska je odpravila z ukazom dne 26. marca 1918, št. 8145, pravico županstvom, izdajati potrdila za nakup plemenske živine. Župani torej nimajo odslej več pravice izdajati potrdila, s katerimi je smel rejec za lastno porabo plemensko in delavno živino nakupiti kjerkoli. Ves promet tudi s plemensko živino se ima vršiti le po zaupnikih „Kranjskega deželnega mesta za vnovčevanje živine v Ljubljani“. Ako kak rejec rabi plemensko živino, se obrne lahko na zaupnika „Kranjskega dež. mesta za vnovčevanje živine“, ki mu jo potem preskrbi. — Po ukazu c. kr. deželne vlade z dne 26. marca 1918, št. 6070, imajo zaupniki „Kranjskega deželnega mesta za vnovčevanje živine“ pravico tudi prisilno odvzeti rejcem plemensko živino, ki jo imajo primeroma dosti in jo oddati drugim rejcem, ki oddajo klavno živino ter plemenske nimajo. Take odvzeme in oddaje smejo zaupniki „Kranjskega deželnega mesta za vnovčevanje živine“ izvršiti tudi potom prisilne rekvizicije, ako ne gre zlepa. Prisilno rekvizicijo dovoli c. kr. okrajno glavarstvo na predlog zaupnika. Prisilno rekvirirana plemenska žival se ima pripeljati k dobavi ter se pri dobavi odda drugemu rejcu, ki odda klavno žival za dobavo.

Ceno določi pri prisilni rekviziciji pri dobavah zaupnik in sicer od 1 do 25% višje, kot je nova cena za živino in to po kvaliteti in vrednosti. Ako se zdi onemu, ki se mu plemenska žival siloma vzame, da se mu godi krivica, ima pravico zglasiti se pri c. kr. uradnem živinozdravniku pri dobavi, ki mu more rekvirirano žival oprostiti in sicer po zaslišbi zaupnika „Kranjskega deželnega mesta za vnovčevanje živine“ ozir. pristojnega župana ali drugih verodostojnih oseb. — Ako kak zaupnik „Kranjskega deželnega mesta za vnovčevanje živine“ določi kako klavno živino za vojaško ali civilno oddajo, ima dotični rejec pod kaznijo do 5000 kron prignati klavno žival k določeni dobavi. Prigon na navaden poziv zaupnika se smatra kot prostovolja oddaja ter gre rejcu nova cena, to je 1 krono višje od cene, ki je veljala do 20. marca 1918. Ako na navaden poziv zaupnika rejec ne prižene klavne živine k dobavi, predlaga zaupnik takoj prisilno rekvizicijo pri c. kr. okrajnem glavarstvu, ki se nato izvrši z žandarmerijo ali pa z vojaško asistenco. Prisilno rekvirirana klavna živina se spravi k naknadni posebni dobavi ter prejme rejec staro ceno, torej 1 krono manj pri kilogramu, kot bi dobil, ako žival prostovoljno odda. Povrh pa ima nositi tudi še stroške vse rekvizicije, ki se mu odtegnejo pri kupnini. Ako kdo misli, da bi se mu zgodila z odvzemom klavne živine krivica, more se že pri prvi oddaji, ki se vrši le na navaden poziv zaupnika, zglasiti pri prevzemni komisiji pri dobavi, da mu prevzemna komisija žival oprostí. Ravno tako pa se lahko zglaší pri prevzemni komisiji tudi, ako je žival prisilno rekvirirana, da mu prevzemna komisija žival oprostí. — C. kr. okrajna glavarstva so začela tihotapstvo živine iz Kranjske veliko strožje kaznovati kot doslej, ter bo zadela vsakega tihotapca, kakor tudi rejca, ki proda živino čez mejo, mnogo strožja kazen kot doslej.

Vojaški konji. Vsled odredbe višjega armadnega poveljstva imajo posestniki, ki so kupili na vojaških licitacijah konje, ki so jim pa tekom prvih 14 dni poginili, pravico do oškodnine za vse slučaje do 15. julija 1917 nazaj. — C. kr. poljedelsko ministrstvo je odredilo, da oni posestniki, ki kupijo pri vojaških licitacijah za vojno službo nesposobne konje, dobe pri istih komisijah druge, enako visokih cen, ako so jim prejšnji konji brez lastne krivde poginili ali so jih morali pobiti. V ta namen se morajo dotičniki izkazati pri komisijah z uradnimi spričevali. V spričevalu mora biti navedeno, če je konja vzel konjač s kožo vred, ali če je posestnik kožo in mogoče tudi meso prodal in za koliko. Ta vsota se potem vračuna k vrednosti konja, ki ga dobi posestnik čez 14 dni pri komisiji kot nadomestek.

Oprostitev podkovnih kovačev. Vsled pomanjkanja podkovnih kovačev po deželi so dobila okrajna glavarstva nalog, da prošnje za oprostitev podkovnih kovačev, tudi takih, ki so na bojišču, blagohotno rešujejo.

Oprostitev planšarjev v letu 1918. C. kr. ministrstvo za deželno brambo je v sporazumu s c. kr. vojnim ministrstvom odredilo, da se planšarji letnikov 1868 do 1893 tudi letos odvežejo od vojaškega službovanja za dobo od 1. maja do 15. oktobra. Pri letnikih 1894 do 1899 se zamore taka oprostitev dovoliti le izjemoma, ako jih na nobeden način ni mogoče pogrešati za planšarstvo. Zaradi teh oprostitev se je nemudoma prigrasiti pri pristojnem c. kr. okrajnem glavarstvu.

Upravna porabljanja petroleja in nadzorovanje prometa s petrolejem v času od 14. aprila do 31. avgusta 1918 na Kranjskem je z ukazom c. kr. deželnega predsednika z dne 12. aprila 1918, št. 11.167, določena na sličen način kakor v poletnem času lanskega leta.

Cene zelenjavi. Zavod za preskrbo sočivja in sadja, občekoristna družba z o. z. na Dunaju, I. Plankengasse št. 4, bo plačeval dobavljeno zelenjavo po sledečih od urada za prehranjevanje ljudi odobrenih cenah:

1. belo zelje do vštetelega 31. avgusta 1918 po	50 K
od 1. septembra 1918 po	25 „
2. ohrovt do vštetelega 31. avgusta 1918 po	75 „
od 1. septembra 1918 po	40 „
3. zgodnje vrtno korenje (rdeče) do vštetelega 31. julija 1918 po	75 „
4. vrtno korenje (rdeče) do vštetelega 31. avgusta 1918 po	60 „
5. vrtno korenje (rdeče) in korenje (rdeče) od 1. septembra 1918 po	30 „
6. korenje (rumeno ali belo) po	20 „
7. kolerabe (nadzemljice) do vštetelega 31. julija 1918 po	100 „
od 1. avgusta do vštetelega 31. avgusta 1918 po	80 „
od 1. septembra 1918 po	40 „
8. zelen ohrovt (kodrastopermati ali zimski ohrovt) po	50 „
9. peso po	20 „
10. zgodnjo (majniško) repo do vštetelega 15. julija 1918 po	35 „
11. strniščno repo po	20 „
12. rdečo peso (salatne grede) po	30 „
13. čebulo po	50 „
14. zelen fižol v stročju po	60 „
15. špinačo (na njivi pridelano) po	50 „

Sladkor za vinogradnike. Lansko leto sta bila za kranjsko deželo določena samo dva vagona sladkorja za napravo domače pijače ali petijota. Ta množina je bila dosti premajhna. Deželni odbor je napravil z ozirom na priglašena obilna naročila takoj potrebne

korake pri deželni vladi in pri uradu za ljudsko prehrano, da bi se dobila večja množina sladkorja. Nakazalo se je potem še $\frac{1}{2}$ vagona, tako da je znašala vsa množina $2\frac{1}{2}$ vagona, kar je bilo seveda dosti premalo z ozirom na obilna naročila, ki so znašala celih 212.934 kg ali okroglo 21 vagonov. V drugo se je pa odmerjeni sladkor veliko prepozno nakazal, tako, da je bila vsa razdelitev zakasnjena. To je povzročilo veliko in opravičeno nevoljo. Iz obeh teh vzrokov je treba, da se letos ta akcija o pravem času započne in dovoli taka množina sladkorja, da bo obilnim potrebam saj deloma ustregla. Če primerjamo množine, ki so se dobavile drugim deželam za napravo petijota s količino, ki se je dala naši deželi, potem vidimo, da bi morala naša dežela dobiti dosti več sladkorja. Tirolska dežela, ki izkazuje v zadnjem desetletju (1906 do 1915) okroglo 25.000 ha vinogradov in 850.500 hl vinskega pridelka, je dobila 87 vagonov sladkorja za napravo petijota. Dalmacija s svojimi 72.000 ha vinogradov in 958.500 hl pridelka je dobila 70 vagonov in Nižje Avstrijska s 35.477 ha in 772.400 hl pridelka celih 32 vagonov. Če bi šlo po tem razmerju dalje, bi morala dobiti naša dežela, ki ima 10.156 ha vinogradov in 215.900 hl vinskega pridelka, vsaj 9 vagonov sladkorja, ne pa samo 2, oziroma $2\frac{1}{2}$ vagona. Prikrajšani smo bili še bolj zaradi tega, ker je vipavsko vinogradništvo močno trpelo zaradi bližine vojne fronte in ker so nekateri dolenjski kraji močno trpeli zaradi toče. Zahteva po večji množini sladkorja je bila opravičena tudi iz tega stališča, ker so tudi vinogradi sami izkazali to potrebo s svojimi obilnimi naročili. Naročila so znašala skupaj 212.934 kg sladkorja ali okroglo $21\frac{1}{4}$ vagonov, tedaj skoro desetkrat toliko, kakor smo ga dobili. Kakor se vidi, se je urad za ljudsko prehrano držal tudi pri lanski odmeri sladkorja stališča, da ga imajo dobiti le tiste stranke, ki so ga prejemale tudi pred vojno. To stališče pa ne odgovarja današnjim razmeram in današnjim potrebam. Danes je v splošnem interesu, da se porabijo tropine najprej za petijot in šele potem za krmo, da se na ta način ta gospodarski odpadek po možnosti izkoristi. V interesu vojaškega in civilnega konsuma je pa tudi to, da pride vino v prodaj in da se rabi za delavce in družino domača pijača. Tako se danes dejansko tudi dela in zato niso navezani na petijot samo tisti vinogradniki, ki so ga pred vojno delali, ampak tudi vsi drugi. V prihodnji številki bomo povedali, kako se je sladkor na Kranjskem razdelil med vinogradnike in za koliko so prosili posamezni vinorodni okraji.

Licitacija konj. V mesecu maju 1918 se vrše licitacije konj, ki so potrebni odpočitka, v naslednjem redu: Pri vnovčevalnici konj v Ljubljani dne 4. in 16. maja ob 9. uri dopoldne; v Korminu

dne 2. in 16. maja ob 9. uri dopoldne; v stabilni konjski bolnišnici v Mariboru dne 25. maja ob 9. uri; v Šoštanju dne 12. in 26. maja ob 9. uri; v Radgoni dne 7. in 28. maja ob 9. uri; v Kranju dne 13. maja ob 9. uri dopoldne. K licitaciji se dopuste le taki ponudniki, ki se izkažejo s kupno legitimacijo, potrjeno od politične oblasti, da so poljedelci. Čas, v katerem se lahko kupcu licitiranega konja, če ta pogine ali ga je bilo treba pokončati, nakaže drug nadomestni konj, se podaljša od 14 dni na tri tedne. Nasprotno mora kupec, kateremu se je nakazal kak nadomestni konj, tega tekom treh mesecev po odkazu tudi v resnici prevzeti. Ta rok teče od onega dne, ko se dostavi dotičnemu kupcu pismeno obvestilo, da se mu dovoli prevzeti nadomestnega konja. Po preteku treh mesecev zapade pravica do nadomestnega konja.

Naredba finančnega ministrstva glede konkurza zadrug. Pod št. 105 je izšla v državnem zakoniku naredba finančnega ministrstva z dne 21. marca 1918, ki bistveno spreminja določila o konkurzu zadrug. Po dosedanjih postavnih določilih je imel pri zadrugah z neomejenim jamstvom vsak upnik zadruga, ki ni prišel pri konkurzu do popolnega kritja, pravico, po končanem konkurzu prijeto kateregakoli člana zadruga in iztirjati od njega tisti primanjkljaj, ki ga v konkurzu ni dobil. Razun tega je imelo načelstvo, oziroma likvidacijski odbor dolžnost, posebej izračunati koliko ima vsak član vplačati v pokritje primanjkljaja in dotični prispevek z eksekucijo iztirjati. Vsak član zadruga z neomejeno zavezo je bil tedaj izpostavljen nevarnosti, da ga primejo brezštevilni upniki obenem za svoj primanjkljaj in razen tega tudi še načelstvo oziroma likvidacijski odbor. Nova naredba je odstranila to nevarnost. Noben upnik zadruga z neomejeno zavezo nima sedaj več pravice v pokritje izpadka svoje terjatve, kolikor je ne dobi plačane iz konkurzne mase, prijeto neposredno kakega člana zadruga. Kako se ima primanjkljaj pokriti, odnosno razdeliti med posamezne člane, je sedaj določeno popolnoma novo postopanje. Pri novem razdelilnem postopanju, ki ga izvrši upravitelj konkurzne mase, morajo biti vsi člani zadruga enakomerno prizadeti. Najprej se iztirjajo nevplačani, odnosno nepopolno vplačani deleži. Če ti prispevki ne zadoščajo, se pritegne jamstvo združnikov in sicer po razmerju deleža. Izdelati se ima poseben razdelilni načrt za pokritje primanjkljaja. Upravitelj konkurzne mase sme po zaslišanju upniškega odbora iz tega načrta izpustiti take člane, ki očitno ne morejo vplačati svojih prispevkov, ker so insolventni. Razdelilni načrt se ima na to predložiti konkurznemu sodišču v odobrenje. Ko je ta načrt odobren, pozove upravitelj konkurzne mase združnike, da določeni prispevek vplačajo. Če prva razdelitev ne pokrije primanjkljaja, se napravi

nova razdelitev in ta se toliko časa ponavlja, da je ves primanjkljaj pokrit. Naredba je stopila v veljavo s 1. aprilom t. l.

Desetvinarski novci iz niklja. Z naredbo z dne 30. maja 1917, drž. zak. št. 244 je odredilo c. kr. finančno ministrstvo, da se smejo pri državnih blagajnah in vseh državnih uradih sprejemati desetvinarski novci iz niklja le še do 30. aprila 1918. Z ozirom na izredne razmere je c. kr. finančno ministrstvo v sporazumu z ogrskim finančnim ministrstvom to naredbo razveljavilo in določilo, da se ti novci morajo sprejemati do nadalje pri vseh državnih blagajnah in uradih.

Izdelovanje žganja iz vina, vinskih drožev in sadnega mošta. Glasom naredbe urada za ljudsko prehrano v sporazumu z finančnim ministrstvom z dne 13. aprila t. l. drž. zak. št. 138, se sme izdelovati žganje iz vina in vinskih drožev le z dovoljenjem urada za ljudsko prehrano v sporazumu z c. kr. finančnim ministrstvom, odnosno od teh dveh centralnih uradov v to pooblaščenih oblastev. Prošnje za taka dovoljenja se vlagajo potom finančnih oblastev prve stopnje, pri nas potom finančnega ravnateljstva v Ljubljani. Vse pridelano žganje stopi takoj pod zaporo in se sme prodajati, porabljati ali predelovati le z dovoljenjem urada za ljudsko prehrano. Izdelovanje žganja iz sadnega mošta je prepovedano. Tistega, ki se predpisom te naredbe ne pokori, ima okrajno glavarstvo pravico kaznovati z globo do 20.000 K ali z zaporom do 6 mesecev. Pri obteževalnih okolščinah se poleg zopora izreče lahko še denarna kazen. Brez zgoraj označenega dovoljenja izdelano žganje zapade državi in se izkupiček zanjga porabi za preskrbo prebivalstva. Naredba je stopila v veljavo dne 21. aprila t. l.

Sprememba zakona o preživnini svojcem vpoklicanih. V državnem zakoniku je izšel pod št. 126 zakon z dne 31. marca 1918, ki spreminja nekatera določila zakona o preživnini svojcem vpoklicanih z dne 27. julija 1917, drž. zak. št. 313. Po starem zakonu (27. julija 1917) niso imele osebe, ki so bile upravičene do vojaških rodbinskih pristojbin (t. j. rodbine rezervnih črnovojniških častnikov i. t. d.) tudi pravice do državne preživnine. To določilo zakon z dne 31. marca t. l. razveljavlja in določa, da imajo do preživnine tudi te družine pravico in sicer v izmeri, ki se določi na ta način, da se od postavno določene preživnine odštejejo vojaške rodbinske pristojbine. Svojci, katerih v vojaško službovanje vpoklicani niso popolnoma vzdrževali, temveč so jim dajali le gotove prispevke k preživljenju, ki so bili ali prostovoljni ali sodnijsko določeni (alimentacije), so dobivali po prvotnem zakonu iz l. 1912 preživnino le v oni višini, v kateri so bili resnično od vpoklicanca podpirani. Zakon o preživnini iz l. 1917 je to preživnino zvišal za 50%, ako se je oseba v vojaško službovanje pri-

vezela ali preživnina sodno določila pred 1. avgustom l. 1916, novi zakon pa v takem slučaju zvišuje preživnino za 100%. Po staremu zakonu so se morale zahteve po državni preživnini po svojih, ki so pri vojaki umrli ali se pogrešajo, priglasiti vsaj tekom 6 mesecev potem, ko so prizadete osebe na podlagi seznama izgub ali na drug verjeten način zvedele, da je v vojno službovanje vpoklicana oseba umrla ali se pogreša, vse pozneje priglašene zahteve so morale komisije za preživljanje brez nadaljnega postopanja zavrniti. Novi zakon to določilo spreminja in določa, da se v slučajih smrti ali pogrešanja morajo vpoštovati vse zahteve po preživnini, ki so bile priglašene do dokončane demobilizacije. Nova postava je stopila v veljavo z dnem 1. aprila t. l.

Zvišanje kongruje in pokojnine duhovnikov. Z zakonom z dne 28. marca 1918, drž. zak. št. 115, se je zvišala kongruja in pokojnina dušnih pastirjev in kongruja dignitarjev in kanonikov pri kapitljih. Po določbah tega zakona se je zvišala kongruja samostojnih dušnih pastirjev v občini za 800 K, pomožnih duhovnikov pa za 600 K. Pomožnim duhovnikom, ki morajo voditi lastno gospodinjstvo, se je dovolilo še nadaljnje zvišanje kongruje za 300 K. Tem priboljškom primerno se zvišajo tudi prejemki upraviteljev v pokojnine. Pod posebnega ozira vrednimi okolnostmi se zviša pokojnina izjemoma do 2400 K. — Dalje se je dovolila starim vpokojencem doklada v znesku 400 K. Kot službene starostne doklade je mesto dosedanjih osem petletnic po 100 K določenih pet triletnic in pet štiriletnic po 200 K, tako da gre dušnim pastirjem po 35 službenih letih zvišek v skupnem znesku 2000 K, ki jim ostane tudi po prestopu v pokoj poleg zgoraj omenjenih pokojnin. Za člane kapitljev se kongruja zviša za 1200 K in se jim dovoli poleg v duš-

nem pastirstvu oziroma v lastnosti bogoslovnega profesorja že pridobljene službene starostne doklade tudi še za čas službovanja v kapitlju pet petletnic po 400 K. Ta zakon velja od 1. januarja 1918 dalje.

Nove knjige.

Šotor miru. Idila. Silvin Sardenko. Založila Katoliška bukvarna. Tiskala Katoliška tiskarna. Strani 128. Geslo: Moje misli * blodijo v puščavi širni, * zaslutile so v daljavi * šotor mirni. V obliki španske romance opeva pesnik v podrobnostih idile življenje deteta Pashala na potu od krsta proti domu, pozneje pastirja čede očetove; njegovo hrepenenje po izobrazbi, pobožnost v cerkvi ob povzdigovanju; hrepenenje postati menih. Opeva ga pastirja ob pastirskem kresu, nevdeležca pri pastirskem plesu ob ciganski družbi in godbi. Opeva njegov tihi beg pred čarom mlade krasotice ciganke, njegovo pastirsko službo pri bogatem gospodarju, naklonjenost gospodarjeve hčerke edinke, beg pred njo in gospodarjevo poudbo, postati mu zet in sin. Opeva se Pshalova zavrnitev, potem njegovo sprejetje v samostansko službo in napredovanje v nji od vratarja do vrtnarja, zakristana, njegova notranja in zunanja samostanska pastirska služba v učenju dece, obiskovanju vernikov, in končno Pshalovo romanje v domače kraje brez obiskanja rodnega doma, njegovo slovo od domačih krajev z gorskega razgleda, vrnitev v samostansko celico in v njej vdana smrt meniha pobožnika, kateremu dajo napis na alabastrovo krsto: Majhen šotor — večni mir. — Pesnitev obsega torej življenje svečenika pobožnika, ki se hipoma umakne vsaki življenjski sreči, ginoč v posvečenosti svojega poklica (pač pesnika samega) v pesniškem okvirju se skriva in odkriva tabernakelj pesnikovega srca — šotor miru.

Kranjska deželna banka v Ljubljani

v deželnem dvorcu — vhod v Gosposki ulici 2.

Obrestuje hranilne vloge po

4⁰/₀

brez vsakega odbitka obresti se pripisujejo glavnici **polletno**. Vloge v tekočem giro-računu in na blagajniške liste po najugodnejših pogojih.

Daje komunalna posojila

občinam, okrajnim in šolskim odborom ter zdravstvenim zastopom, v

4¹/₂⁰/₀

komunalnih zadolžnicah.

Hipotekarna posojila

v zastavnih listih po

4¹/₂⁰/₀.

Najugodnejše in najvarnejše se nalaga denar v pupilarno varnih 4¹/₃% komunalnih zadolžnicah in 4¹/₂% zastavnih listih kranjske deželne banke. Obrestovanje več kot 4¹/₂% letno brez vsakega odbitka.

Banka je pupilarno varen zavod ter jamči zanjo dežela Kranjska.

Uradne ure za stranke vsak delavnik dopoldne od pol 9. do 1. ure popoldne.

LJUDSKA POSOJILNICA

reistrovana zadrua z neomejeno zavezo v Ljubljani,

v lastnem domu Miklošičeva cesta št. 6, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo,

sprejema hranilne vloge vsak delavnik dopoldne od 8. do 1. ure popoldne in jih obrestuje po

4¹/₄⁰/₀

brez odbitka rentnega davka, katerega plačuje zavod sam za svoje vložnike, tako, da dobe

le-ti od vsakih 100 K čistih 4 K 25 h na leto.

Vloge v Ljudski posojilnici so popolnoma varno naložene, ker posojilnica daje denar na varna posestva na deželi in v mestih.

Ljudska posojilnica sprejema vloge tudi po pošti in daje za njih uplačilo na razpolago pošne položnice. Sprejema tudi vloge na tekoči račun ter daje svojim zadružnikom posojila proti vknjižbi na amortizacijo ali brez nje, tudi na osebni kredit proti poroštvu ali zastavi vrednostnih papirjev.

Menice se eskomptujejo najboljše. — Rezervni zakladi znašajo nad 1 milijon kron. — Stanje hranilnih vlog je bilo koncem leta 1917 nad 34 milijonov kron.

KATOLIŠKA BUKVARNA v Ljubljani

Perutninar.

Mesečnik za umno perutninarstvo in rejo vseh malih domačih živali. Urejeval A. Lehrman. Ta koristen list je izhajal v letih 1906 do 1908; dobita se prva dva letnika po K 270 in 7 številčk tretjega letnika za K 2.—

Knjiga uradnih vlog.

Obrazci političnih, vojaških, finančnih (davčnih), sodnih in drugih uradnih vlog. Sestavil Janko Dolžan. Cena 3 K, vezano 4 K. — Knjiga je najboljša pomoč za sestavo različnih prošenj in vlog. Razdeljena je v štiri glavne dele: I. Politične in vojaške vloge. — II. Finančne in davčne vloge. — III. Sodne vloge s šestimi pododdelki. — IV. Razne druge vloge. — Kar pojasnijo druge knjige v v dolgih razpravah, pove ta knjiga na eni strani s praktičnim, naravnost uporabnim vzorcem. Služi vsem stanovom in potrebam.

Govedoreja.

Spisal Rado Legvart. Cena K 380. Knjigo je spisal strokovnjak s temeljitim teoretičnim študijem in dolgoletno praktično skušnjo, zato se bo iz nje mnogo naučil vsak živinorejec, kateremu je na tem, da zboljša živinorejo. Knjiga je opremljena z mnogimi finimi slikami.

Pravice vpoklicancev v vojno službovanje

in njih družin do vzdrževalnin, podpor in preskrbin. Cena 50 vin. — Vsakdo, ki se čuti prikrajšanega v vojnih podporah, najde v tej knjigi različne vzorce za prošnje, katere mu je vložiti, da dobi to, kar mu je po postavi zajamčeno.

Občinsko posredništvo.

Navodnik in zakon za kronovine avstrijskega juga. Spisal dr. Fr. Mohorič. Cena K 280. Občinska posredništva imajo namen preprečiti tožbe in pravde, ki so že marsikoga pripravile ob vse in delajo na to, da se že doma doseže poravnava med prepirajočimi se strankami. Županom, zaupnikom teh posredništev itd. je knjiga nujno potrebna

Dohodnina.

Določbe o dohodninskem davku po zakonu o osebnih davkih z dne 25. okt. 1896, drž. zak. št. 220, in po osebnodavčni noveli z dne 23. jan. 1914, drž. zak. št. 13. Cena K 160, vez. K 220. Sestavil Valentin Žun. — Za sestavo dohodninske napovedi, katero mora davčni obvezanec vsako leto meseca januarja predložiti davčni oblasti, bo ta lahko umljiva in s praktičnimi vzorci opremljena knjiga izborna služila. Olajšala bo delo in priliranila marsikaj na davčnih izdatkih. Malokomu so namreč znane določbe glede dovoljenih odbitkov, katere mora v napovedi uveljaviti, da se mu dovolijo olajšave in zniža davčni postavek.

VZAJEMNA ZAVAROVALNICA V LJUBLJANI,

Dunajska cesta št. 19 (Medjatova hiša v pritličju),

sprejema: 1. zavarovanja poslopij, premišnin in pridelkov proti požarni škodi, in
2. zavarovanje zvonov proti požaru in proti prelomu.

Ta edina domača slovenska zavarovalnica se odlikuje po nizkih cenah in točnosti izplačevanja odškodnine. — Postavno vloženi ustanovni zaklad in rez. zaklad jamčita za popolno varnost.

Svoji
k
svojim!

ZADRUŽNA TISKARNA v LJUBLJANI

registrovana zadruga z omejeno zavezo

se priporoča cenj, občinskim uradom in slavnim županstvom za izvršitev vsakovrstnih uradnih tiskovin, pismenega papirja, kuvertov i. t. d. — Zaloga tiskovin za občinske volitve in posredo-

valne urade, c. kr. notarje in odvetnike. — Zaloga tiskovin za hranilnice in posojilnice, konsumna društva, mlekarske, živinorejske, kmetijske in strojne zadruge.

Cene zmerne!

Naročila se izvršujejo točno in solidno!